

RIIGI POLIITIKA ÜLEVAATE JA ANALÜÜS

PÕHISÕNUMID TÖÖTAMISEKS KOOS RIIKIDEGA JA RIIKIDE HEAKS – POLIITIKA TUTVUSTUS

SISSEJUHATUS

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuuri (edaspidi „agentuur“) eesmärk on toetada liikmesriike kaasava hariduse poliitika väljatöötamisel ja edukal rakendamisel. Kogu töö liikmesriikidega toetab agentuuri eesmärki olla aktiivne poliitikamuutuste eestvedaja. Kogu agentuuri töö juhindub selle põhisihist ehk kaasava hariduse süsteemidest, mille eesmärgiks on tagada, et igas vanuses õppuritele pakutakse kohalikus kogukonnas koos sõprade ja kaaslastega sisukaid ja kvaliteetseid haridusvõimalusi.

Agentuuri **riigi poliitika ülevaate ja analüüsi** (CPRA) koostamine toimus aastatel 2014–2021. CPRA andis agentuuri liikmesriikidele riigipõhist teavet kaasava hariduse poliitika raamistike kohta. See asetas ka agentuuri laiemad järeldused ja väljundid suuremasse Euroopa ning maailma haridus- ja kaasamispoliitika konteksti.

CPRA toetas riikide poliitikakujundajaid kaasava hariduse poliitika arendamisel ja soodustas riikides arutelu poliitika üle. Selles analüüsi olemasolevat teavet riikide praeguse kaasava hariduse poliitika kohta; CPRA ei käsitlenud poliitika tegelikku ellurakendamist.

Käesolevas poliitika tutvustuses tuuakse välja CPRA tegevuste põhisõnumid, mis võivad anda teavet riikide kaasava hariduse alase poliitika kujundamise tulevaste arengute kohta, samuti agentuuri töö kohta koos liikmesriikidega ja liikmesriikide heaks.

CPRA METOODIKA

CPRA meetoodika töötati välja pilootetapis, milles osalesid agentuuri töötajad ja agentuuri kaheksa liikmesriiki. Kasutatud meetodeid arendati edasi ja need valideeriti edasistes etappides, kuhu olid kaasatud ka teised liikmesriigid. 2021. aasta lõpuks oli CPRAs osalenud agentuuri 24 liikmesriiki (st riigid ja jurisdiktsioonid).

Agentuur ja liikmesriikide poliitikakujundajad leppisid kokku, et poliitika kujundamist saab mõista selle **tajatud kavatsuse** järgi. Poliitika lähenemisviisid võivad olla kavandatud selleks, et:

- **ennetada** erinevaid haridusliku tõrjutuse vorme enne nende aset leidmist;
- **sekkuda**, et tagada kõigile õppuritele alati kvaliteetne kaasav haridus;
- **kompenseerida** erimeetmete ja sätetega olukordades, kus ennetamine ja sekkumine ei vasta piisavalt õppurite vajadustele kaasavates keskkondades.

CPRA töö käigus määratles pilootrühm 12 peamist poliitikameedet rahvusvaheliste ja Euroopa tasandi poliitika eesmärkide saavutamiseks ja haridussüsteemide kvaliteedi parandamiseks kõigi õppurite jaoks. Agentuuri töötajad uurisid liikmesriikide poliitikate lähenemisviise seoses nende meetmetega. Nad liigitasid lähenemisviisid ennetamiseks, sekkumiseks ja kompensatsiooniks ning tuvastasid lüngad, kus poliitikameetmeid ei olnud ette nähtud.

PEAMISED JÄRELDUSED

CPRA järeldused näitavad, et koostöö riikidega konkreetsete poliitikate tajutud kavatsuse uurimisel võib tuua välja kasulikku teavet poliitika kujundamise toetamiseks. Võttes arvesse ennetuse, sekkumise ja kompensatsiooni lähenemisviiside tasakaalu ja/või lünki poliitika katvuses, saavad üksikud riigid asjakohast teavet kaasava hariduse süsteemide poliitika kujundamiseks. See kaalutlus toob välja ka laiemaid, üle-Euroopalisi sõnumeid, mis annavad võimaluse mõõta poliitika kujundamise liikumissuunda ennetavamate lähenemisviiside suunas.

Kaasava hariduse süsteemid nõuavad laiaulatuslikku poliitikat

Kaasav haridus ei tähenda ainult poliitikat, millega toetatakse üksikuid õppureid. Poliitika ulatus kõigil tasanditel peab lähtuma kaasavast haridusest ja rakendama kaasavat haridust.

CPRA töös välja toodud 12 meedet ja poliitikasoovitust võivad aidata poliitikakujundajatel peegeldada olemasolevaid riiklikke poliitikaid kõigis sektorites, mis mõjutavad kaasavat haridust.

Jätkusuutlik areng kaasava hariduse suunas nõuab poliitika kolme lähenemisviisi ühendamist

Pikaajalist ja jätkusuutlikku arengut kaasava hariduse süsteemide suunas võib vaadelda kui ennetava, sekkuva ja kompenseeriva lähenemisviisi kombinatsiooni. Riigi teekonda mõjuva ja õiglase kaasava hariduse süsteemi suunas võib määratleda selle järgi, kuidas eemalduetakse peamiselt kompenseerivatest poliitikameetmetest ning lähenetakse sekkuvatele ja ennetavatele poliitikameetmetele.

12 poliitikameetme lõikes on olemas erinevad poliitika lähenemisviiside mustrid

CPRA töös osalenud agentuuri liikmesriikidel olid 12 poliitikameetmele väga erinevad lähenemisviisid. Kuigi selgeid suundumusi ei ilmnenud, oli võimalik kindlaks teha kõige rohkem ja kõige vähem ulatuslikumad katvused.

Liikmesriikidel olid ulatuslikumad katvused koostöö parandamise, nõustamise, kaasava hariduse ja väikelaste hariduse toetamisega seotud meetmete poliitikates.

Vähem ulatuslikuks osutusid katvused poliitikate osas, mis käsitlevad kooli eetost, koolist tööle ülemineku parandamist, õpitee varajase määramise ja klassi kordamise negatiivsete mõjude vähendamist ning kehvemate haridustulemustega koolide parendamise toetamist.

CPRA PROTSESS

CPRA protsess põhines liikmesriikide poliitikakujundajatega koostöisel lähenemisel. See oli oluline, et määratleda süstemaatiliselt poliitika tugevad valdkonnad ja need poliitika kujundamise valdkonnad, mida liikmesriikide esindajad saaksid oma kontekstis erineval moel kasutada. Koostööl ja ühisel arendustegevusel on potentsiaal ka edasisteks arenguteks agentuuri töös koos liikmesriikidega.

Koostöise tööviisi eelised

Koostöö haridusministeeriumide ning teiste ministeeriumide, institutsioonide ja ametkondadega on eelduseks ühtsete kaasava hariduse poliitikate tagamiseks. Koostöine lähenemisviis aitab tuvastada olemasolevaid poliitikaid, mis tahtmatult aitavad kaasa tõrjutusele ja töötavad kaasava hariduse eesmärgile vastu.

Tugevate ja arendamist vajavate valdkondade tuvastamine

Poliitika raamistike tugevate ja arendamist vajavate valdkondade süstemaatiline tuvastamine on eelduseks kaasava hariduse poliitika lühi- ja pikaajaliste prioriteetide seadmisel. Tugevate ja arendamist vajavate valdkondade tuvastamine võib toetada kõiki haridussektori osapooli hõlmavaid arutelusid vajalike poliitikamuudatuste üle senisest veelgi kaasavama hariduse süsteemide loomiseks.

VASTAVUSSE VIIMINE POLIITIKA ARENGUTEGA MAAILMAS JA EUROOPAS

Töö ülemaailmsel ja Euroopa tasandil tugevdab vajadust KÕIKIDELE õppuritele keskenduva kaasava hariduse poliitikate edasise arendamise järele koos riikidega. Iseäranis on vaja riikide õigusaktidesse ja poliitikasse integreerida konkreetseid rahvusvahelisi ja Euroopa Liidu kohustusi/nõudeid. Vajalik on ka valdkondadeülene koostöö, et tuvastada süsteemsed tegurid, mis takistavad kõigi õppurite võrdset kohtlemist, ja nende teguritega tegeleda.

Rahvusvaheliste ja Euroopa arengutega arvestamise tähtsus

Oluline töö ülemaailmsel ja Euroopa tasandil võib toetada dialoogi riikliku poliitika kujundamisel. Sellise dialoogi tulemusel saab tekkida selge ja laiapõhjaliselt kokkulepitud arusaam kaasavast haridusest ning see aitab tagada, et rahvusvahelised konventsioonid kajastuksid riiklikes õigusaktides ja poliitikas.

Liikumissuuna arvesse võtmine

Oluline töö ülemaailmsel ja Euroopa tasandil kinnitab üle olulised poliitika arengud, mis määravad liikumissuuna. Praegu rõhutavad need vajadust programmide järele, mis keskenduksid laiemale õppurite ringile – iseäranis neile, kes on ebasoodsas olukorras –, et murda paljudes riikides eksisteeriv otseseos kaasamise ja hariduslike erivajaduste / puuete vahel. Tõenduspõhise poliitika väljatöötamisel tuleb kasutada mitmemõõtmelist lähenemisviisi kaasavale haridusele, mis võtab arvesse individuaalseid ja grupisiseid erinevusi, kui uuritakse marginaliseerivaid tegureid koolides ja haridussüsteemis laiemalt.

Hariduslikku võrdsust mõjutavate süsteemsete tegurite mõistmine

Selleks, et igakülgset tegeleda haridussüsteemi nende teguritega, mis on seotud haavatavate rühmade diskrimineerimise ja alasooritusega, peab poliitika keskenduma haridusvõimaluste võrdsusele ja õigluse tähtsusele. Poliitika peaks selgelt sedastama, et on võimalik arendada haridussüsteeme, mis on nii kvaliteetsed kui ka õiglased.

RIIKIDEGA EDASISE POLIITIKAKUJUNDAMISE FOOKUS

CPRA tööd saab edasi arendada, et teavitada riiklike, üle-Euroopaliste ja rahvusvaheliste poliitikat eesmärkidest ja sihtidest. Ajakohastatud CPRA raamistik võiks areneda vahendiks, mis parendaks kaasava hariduse arengute seiret agentuuri liikmesriikides ning toetaks arutelusid ÜRO säästva arengu eesmärkide ja Euroopa haridusruumi prioriteetide üle.

CPRA järeldest lähtuvalt saab toetada laiemat seiretööd agentuuri liikmesriikides. CPRA väljundid määratlevad riikide poliitikate praeguse olukorra. Pikemas perspektiivis saavad riigid need väljundid uuesti läbi vaadata, et jälgida poliitika konkreetseid muudatusi ja arenguid.

Üldisele CPRA tööle tuginedes panustavad kõik agentuuri tulevased tegevused koos liikmesriikidega riigi poliitika arendamise toetuse (Country Policy Development Support, CPDS) tegevusse. CPDS arendab CPRA tööprotsesse, et tugineda järeldestele, mis on riikide toetamisel kasulikuks osutunud. CPDSi eesmärk on luua igakülgne raamistik ja meetodika koostööks liikmesriikide esindajatega. See võimaldab neil uurida ja seirata oma riigi kaasava hariduse süsteemide poliitika raamistike rakendamise mõju.

Täiendavat teavet CPRA kohta leiate kokkuvõtlikust aruandest „*Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*“.